

19 tervei megvalósulnak

Sárguló kiadványok, rendeletek, plakátok, újságcikkek híven őrzik a terveket, amelyeket a Tanácsköztársaság meg akart, de a 133 napos rövid fennállása miatt már nem

tudott vagy csak részben, átmenetileg volt képes megvalósítani. Idézzük fel a régi terveket és álmokat, Mennyi szépet és jót akartak... Valóra váltak-e azóta?

A gyárban

„A Tanácsköztársaság arra törekszik, hogy a dolgozók társadalmának tulajdonába jusson minden termelőeszköz, a kizsákmányolás megszüntetése, termelés szervezése és fokozása érdekében.” (A Tanácsköztársaság alkotmányából.)

Mi már természetesnek tartjuk, hogy az egykori kis Dunapentele helyén néhány év alatt modern iskolákkal, színházzal, mozival, rendelőintézetekkel, sportteleppel, szülőotthonnal, gyárváros épült s már nem csodálkozunk el különösképpen, hogy 1950 és 1957 között négy új erőművet, 16 gépipari, kilenc vegyipari, 12 könnyűipari, 33 élelmiszeripari gyárat helyeztünk üzembe.

Az államosított gyárpar, amelynek fejlesztésére 1948-tól 1958-ig 50 milliárd forintot fordítottunk, a szocialista tervezés sáín folyamatosan haladva, a munkaverseny lendítő erejével fejlődik. Csupán 1950 és 1957 között 94 új gyár és iparvállalat épült az országban. (Közülük 78 vidéken, s hogy ez mit jelent a környék, a megye fejlődésének szempontjából, azt talán nem is szükséges bővebben méltatni.) Már tavaly csaknem három és félszer annyi nyersvasat termeltünk, mint 20 esztendővel ezelőtt, az 1938. évi 1,4 milliárd kilowattóra villamosenergia-termelés 1958-ra 6,5 milliárdra növekedett, s nitrogénműtrágyából 1958 utolsó hónapjaiban már csaknem tízszer annyi volt a termelés, mint 20 esztendővel ezelőtt. A növekvő termelés, az emelkedő életszínvonal eredményeképpen 1958-ban 25,9 kiló volt egy-egy lakos cukorfogyasztása (1938-ban 10,5 kiló), 1,9 négyzetméter selyemszövetet (1938-ban 0,7 négyzetméter) és 1,46 pár bőrcipőt (1938-ban 0,9 párat) vásárolt 1958-ban átlag egy-egy lakos, a kiskereskedelem 1954-ben 268 millió, 1958-ban már 845 millió forint értékű lakásbútorot adott el. S hogy kik vásárolnak? Azok, akikről egy 1919. évi röpcédula így emlékezik meg: „A munka

gyümölcsseit a proletárdiktatúra azok ölébe hullajtja, akik veritékkel dolgoznak, alkotnak, tevéremenek.”

Tudás és egészség

„Butaság és betegség — ez a két átok volt a megbukott régi rend szövetségese... ezért volt minden faluban kocsmá kettő-három, de iskola egy sem. Csak tudóvészben, százezer szegény ember pusztult el Magyarországon, minden évben, segedelem nélkül. Az új rend művelt, tanult és egészséges nezedéket akar. A tudást mindnyájunk közös kincsévé tesszük. Az új rend gondoskodik róla, hogy óvák legyen az élet legfőbb kincse: a tanult elme és az egészséges test!” (Plakát 1919-ből.)

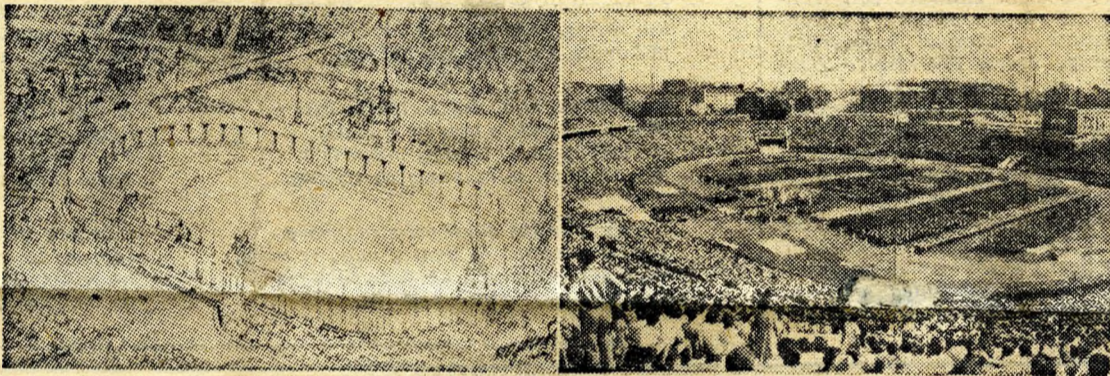
Az 1937–38. tanévben 52 300, 1957–58-ban már 159 400 volt a középiskolás diákok száma. S míg húsz év előtt a középiskolásoknak csak 3,4 százaléka volt munkás, s 0,6 százaléka paraszt, húsz évvel később már 33,2, illetve 16,6-ra szökkent fel ez az arány. Az egyetemi hallgatóknál pedig 1957–58-ban 32,6 százalék volt a munkás, 21,2 százalék a dolgozó parasztszülőktől származó fiatalok aránya, a 20 év előtti 2,7, illetve 0,8 százalékkal szemben.

Az Operaház művészei a közel-múltban találkoztak a Landler Jenő Javítóműhely, valamint a

sze az operaháziak klubjában. Az opera új rajongóinak, barátainak, bár ma nincs is egyesülete, mint valaha a régi mecénásoknak volt — az új mecénások a legtöbbet adják: a szívüket, a szeretetüket. S ők tűnnek fel ma a páholyokban is, hisz az Erkel Színház bérlőinek 50, az Opera bérlőinek 30 százaléka munkás. Napok alatt kapkodták el az új munkásbérlőket is.

Kapitányfi István, a Zeneművészeti Főiskola tanulmányi osztályának vezetője elmondja: a főiskola hallgatóinak 23,5 százaléka munkás, 5,6 százaléka dolgozó parasztszülők gyermeke.

S az ember, aki hasonlíthatatlanul szebb ruhában jár, s akinek a tudása, műveltsége is mind nagyobb; egészségesebb is. Az átlagos életkor több, mint tíz évvel magasabb mint húsz esztendővel ezelőtt volt, lezuhant a tuberkulózisban elhaltak száma, fellére csökkent a csecsemőhalandóság — hála a jó táplálkozásnak, a szélesre kiépített orvosi hálózatnak, a kötelező védőoltásoknak, és sok más egészségügyi intézkedésnek, nem utolsósorban a társadalombiztosítás kiszélesítésének. Mit tervezett ezzel kapcsolatban a Tanácsköztársaság?

Hajós Alfréd 1919-es szigeti stadionterve és a felépült Népstadion

Ganz Daru- és Kazányár dolgozóival, s a hangverseny után baráti beszélgetésre jöttek ösz-

A társadalombiztosításról

„A proletár egészségével a burzsoá állam csak nagyon kevéssé törődött. A szanatóriumokat éppúgy, mint valamennyi kórházat, gyógyszeriárt és gondozó intézetet, köztulajdonba vette a proletárlam... Minden beteg ingyen részeseül ápolásban és gyógykezelésben... A Tanácsköztársaság betegsegélyezést és balesetbiztosítást tesz kötelezővé minden dolgozó ember számára...” („A proletárok egészségének ügye.” 1919.)

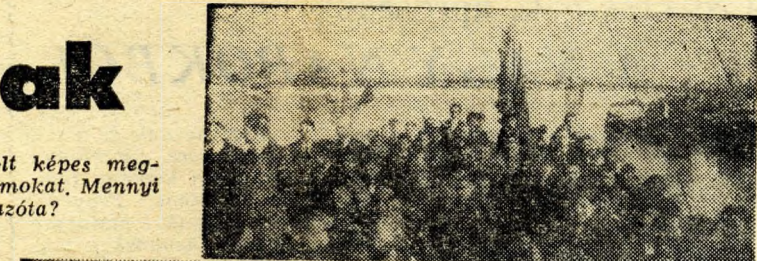
A jelenlegi társadalombiztosítási rendszer néhány fő vonásáról Molnár Ferenc elvtárs, a SZOT társadalombiztosítási főosztályának megbízott vezetője most ezt mondja:

— A lakosságnak már 62 százaléka élvezi a társadalombiztosítás előnyeit, az ingyenes orvosi kórházi és gyógyfürdői ellátást, a csekély 15 százalékos térítés ellenében nyújtott gyógyszert. Ha a dolgozót munkájából kifelélyólag éri baleset, vagy betegség, — térítés nélkül kapja a gyógyszert és korlátlan ideig az ingyenes kórházi ápolást. A táppénz pedig mindaddig, amíg meggyógyul, illetve amíg rokkantságának foka megállapítható. Vagy azt a sok kedvezményt, juttatást említsem (szülési segély, néhány hónapig teljes fizetéses szabadság, anyasági segély csecsemőkelengye), amiben, a terhes, a szülő nő részesül? Vagy a régihez képest jóval magasabb öregségi, rokkantsági járadékot? A sok eredmény közül még csak a mezőgazdasági dolgozók ipari társadalombiztosításba való bevonását említtem.

A könyvtárban

„Könyvtár sok legyen, legyen minden kerületben egy-kettő legalább. Az ilyen könyvtárban legyen szép, tágas, levegős, világos olvasóterem.” (Vörös Újság, 1919. V. 4.)

Szép, tágas, levegős, világos az olvasóterem az Újpest, Árpád úti könyvtárban, ahol naponként 500—600 olvasó fordul meg. A könyvtár vezetője mutatja a statisztikát: az olvasók 30,5 százaléka

Nyaraló proligyerekek 1919-ben — és 40 év múltán.

munkás, 18,2 százaléka általános iskolai tanuló, 10,7 százaléka tisztviselő, alkalmazott, 11 százaléka háztartásbeli.

— A budapesti Szabó Ervin Könyvtárnak 1948-ban 13 kerületi fiókja volt, most 42. Három-ezernyolcszázánál több üzemi könyvtár is van az országban, csaknem négymillió kötet könyv-

goznak, s 97 tanulóotthonban élnek, művelődnek a mi ipari tanulóink, akik már csak az öregek meséiből ismerik a „mesterné asszony fülhúzásait”, s ők, akiknek 18 éves korukig évente 24 nap fizetett szabadság, munkaruha jár, talán még hírből sem

ismerik azokat az idöket, amikor — pedig nem is voltak olyan rég, 1930-ban — a hivatalos statisztika szerint a tanoncok 60 százaléka egyetlen nap szabadságot sem kapott, s csak 4 százaléka munkaruhat.

A „Svábhegyen”

„A főváros környékén levő nyaralóhelyeken új közönség fog megtelepedni. Mátyásföld, Svábhegy... kristályos levegője, fáradt proletárok arcára fogja ráfesteni az élet friss pirosságát.” („Mit adott a forradalom Budapestnek?” című 1919-i kiadványból.)

Pirosposzsgás arcú gyermekek játszadoznak a Szabadság-hegy festői útjain, terein, a tavaszt váró dombokon, a Melinda úti házak körül. Kik költöztek téli-nyári főbérlokként a Majestic, a Lomnic, a Széplak, a Melinda elnevezésű tündérszép házakba, amelyeknek napsütötte teraszairól sosem lehet betelni. Budapest csodálatos panorámájával? Kijegyzem a Széplak nyilvántartó könyvéből: asztalos, gépmunkás, fizikus, kávéfőző, segédmunkás, tisztviselő, grafikus, könyvtáros, gépkocsivezető...

Sport

„A víz... a gyep... a teniszgrund... nem lehet többé a gazdagok kiváltsága...” (Érdekes Újság, 1919. május.)

Dörner László, az egykori híres bajnok, jelenleg a teniszszövetség vándorvezetője, aki a nagykanizsai bányász-teniszpályán, Ózdon, Diósgyőrött és másutt, szerte az országban, kis munkásgyerekekben fedezett fel mostanában komoly tenisztehetséget, mondja:

— A teniszsport ma már: mindenkié. Tomcsányi Zsolt, Babarczy Ferenc és József, Bérczes Béla a Dózsából, a szentesi Szabó László, a diósgyőri Monori Judit, a szombathelyi Szabados Zoltán — csupa munkásgyerek, s ma a közeljövő reményesei, az ifjúválogatott keret tagjai. Tavaly 3000 nyolc-tizenégy év közötti fiatal végezte el az országban a kezdő teniszszókok iskoláját, az idén még többen ismerkednek meg ezzel a szép sporttal

Nyaralás

„Allami apparátussal válik valóra az, amiben eddig csak olyan kevés proletárgyereknek volt része... — az egészséges, testet, lelket ádító nyaralás.” (Közoktatásiügyi Népbiztoság kiadása 1919-ből.)

Földi Vilmos elvtárs, a SZOT ültetési és szanatóriumi főigazgatójának vezetője ezeket mondja:

— Tavaly 160 000 felnőtt pihent a SZOT üdülőiben, az idén 165 ezer, a hároméves terv végére 180 000. Közülük mintegy 12 ezer háromhetes szanatóriumi üdülésben vesznek részt, sokan külföldi utat tesznek. Tavaly 26 000, az idén csaknem 30 000 gyerek nyaral üdülőinkben, természetesen az úttörőkön, a sátoztáborozásokon, az üzemi, vállalati üdültelesen kívül.

Ifjúmunkások

„A mester pofonjai és a mesterné asszony fülhúzásai helyett az ifjúmunkások ezentúl megfelelő oktatásban részesülnek, hogy mire felnőnek, minden tekintetben tökéletes tagjai legyenek a proletariátus társadalmának.” („Mit adott a forradalom?” című 1919 májusi kiadványból.)

Szinte csupa jól felszerelt tanműhely, modern gyár... Itt dol-

Munkában, tudományban, művelődésben, sportban — a negyven év előtt tervezett élet minden területén megvalósulnak az álmok... György István